

I. İnönü Muharebesi'nin Yerel Basındaki Yansımaları; “Yeni Adana” Gazetesi Örneği

Yrd. Doç. Dr. Cihat YILDIRIM*

Özet

I. İnönü Zaferi, Milli Mücadele tarihimizde Yunan işgal kuvvetleri karşısında düzenli ordu tarafından kazanılan zaferler silsilesinin birincisini teşkil etmektedir. Sevr Anlaşması'nın imzalanmasından sonraki süreçte Türk Milleti bu anlaşmaya razı olmamış ve işgalciler karşısında direnişini sürdürmüştür. Yunan işgal kuvvetleri hem Anadolu'daki işgallerini meşrulaştırmak ve hem de Sevr Anlaşması'nın uygulanışını kolaylaştırmak için işgal sahasını genişletmek ve Anadolu'daki milli direnişin kalbi olan Ankara'yı etkisizleştirmek istemiştir. Başta İngiltere olmak üzere İtilaf Devletleri, Sevr'in hayata geçirilmesi için var olan engellerin bu işgal ve istila politikalarıyla ortadan kaldırılmasını onaylamışlardır. Ancak düzenli orduya geçiş sürecinde yaşanan sıkıntıların bir avantaj olacağını düşünen Yunan işgal kuvvetleri yanılmıştır. Çetin geçen dört beş günlük muharebenin neticesinde Yunan işgal kuvvetleri Türk ordusunun savunma hatlarını geçmeye muvaffak olamamıştır.

Bu muharebeler neticesinde kazanılan zafer yeni kurulmakta olan ordu ve mensupları için büyük bir moral ve motivasyon kaynağı olmuştur. Türk Milleti'nin ordusuna, meclisine ve hükümetine duyduğu güven ve inancı kuvvetlendirmiştir. İşgalci güçlere de silah kuvvetiyle Türk Milleti'nin teslim alınamayacağını göstermiştir. Zafer aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi ve hükümetinin uluslararası düzeyde tanınmışlığına hizmet edecek diplomatik gelişmelere de vesile olmuştur.

Milli mücadele döneminin önemli yerel gazetelerinden Yeni Adana haber ve yorumları ile bu muharebelerle ilgili gelişmeleri ve zafer sonrası Türk ve Dünya kamuoyundaki gelişmeleri okurlarına aktarmıştır. Büyük bir kısmı işgal altında olan Çukurova bölgesi ahalisine, el altından işgal altındaki muntıkada yaşayan okurlarına da ulaşan gazetenin, bu mutlu zaferle ilgili haberleri okurları ile

---

* Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

paylaşması yurdun işgalden kurtarılması hususunda millet üzerinde uyandırdığı sevinç, heyecan ve ümit kayda değerdir.

Anahtar Kelimeler; Yeni Adana, I.İnönü Zaferi, Milli Mücadele Basını, Batı Cephesi.

Abstract

Reflection of the I.St İnönü War in Local Media; The Case of “Yeni Adana” Newspaper

The 1st İnönü Victory constitutes the first of the series of victories by the Turkish regular army in the history of national struggle against the Greek occupation forces. In the period after the signing the Treaty of Sevres, the Turkish nation did not agree to this Agreement and continued resistance against the invaders. Greek occupation forces wanted both, to legitimize the occupation of Anatolia and to expand the area of occupation in order to facilitate the implementation of the Treaty of Sevres; moreover, they wanted to disabel the national resistance in Ankara, the heart of Anatolia. The Entente States after England have ratified elimination of barriers by implementing the politics of occupation and invasion in order to implement the Sevres. However, the Greek occupation forces were wrong to consider that the problems of the process of transition of Turks to a regular army would be an advantage. In a tough battle lasting four to five days the Greek occupation forces could not succeed to cross the lines of defence of the Turkish army.

The victory gained as a result of these battles became a source of great moral and motivation for the Army and its members. It strengthened the trust and faith in the Turkish nation, council and government. It showed to invaders that the Turkish nation could not be subdued. The victory was also instrumental in increasing the popularity of Turkey’s Grand National Assembly and the government and served in development of diplomacy.

The Yeni Adana, one of the important local newspapers of the period of National struggle, has published news and reviews related to new developments in Adana and transferred the Turkish and world public opinions on developments after the victory to its readers. It is noteworthy, that the newspaper illegally reached its readers in the mostly occupied Çukurova region, and shared the the happy news of victory with its readers, which evoked joy, excitement and hope among the people over the nation’s rescue from occupation.

Key Words: *New Adana, The 1st İnönü Victory, National Defence Press, The Western Front.*

Giriş

Yeni Adana Gazetesi Milli Mücadele Dönemi’nde yayın hayatına başlayan ve Milli Mücadele’yi destekleyen yayın politikası ile Anadolu

basınının önemli bir temsilcisidir. Gazete, Adana Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanlığı da yapmış olan Ahmet Remzi (YÜREĞİR) Bey tarafından çıkarılmıştır. İlk aşamada Adana'da "Adana" ismiyle çıkan gazete işgalciler tarafından yasaklanmış daha sonra yine Adana'da "Yeni Adana" ismiyle tekrar çıkarılmıştır. İlk sekiz sayısını bu iki farklı isimle çıkaran gazete işgalcilerin yasaklamaları sonucunda Karaisalı'da Kelebek İstasyonu'ndaki bir tren vagonunda 9. sayıdan itibaren yayına devam etmiştir.¹ Pozantı işgalden kurtulduktan sonra yayın faaliyetlerini burada sürdürmüştür. Gazetenin basıldığı baskı makinesi bir tren vagonunda olduğu için yer değişikliği de kolay olmuştur. Adana ve havalisi halkına Millî Mücadele ile ilgili doğru bilgileri ulaştırmaya gayret etmiştir. Bölge haberlerini Adana ve civarındaki muhabirlerinden alan gazete Anadolu Ajansı vasıtasıyla Ankara ve İstanbul'daki gelişmelerle diğer cephelerdeki hadiseleri ayrıca uluslararası haber ve gelişmeleri okurlarına ulaştırmıştır. Böylelikle Adana ve havalisi halkına özellikle işgal mntikasına el altından ulaşarak doğru bilgiler aktarmaya ve işgalcilerin yalan yanlış propagandalarını tesirsiz kılmaya çalışmıştır. Adana Atatürk müzesinde bulunan orijinal nüshalarını taramak suretiyle elde ettiğimiz haber ve yorumları bu çalışma çerçevesinde değerlendirdik.

I. İnönü Muharebesi, Milli Mücadele'nin askerî safhasında önemli bir harptir. Bilindiği üzere Milli Mücadele'nin askerî safhası, kuva-yı milliye dönemi ve düzenli ordu dönemi olmak üzere iki aşamada gerçekleşmiştir. Özellikle Batı Cephesi'nde kuva-yı milliye sistematığı içerisinde Yunan işgal kuvvetlerine karşı nihai bir zafer kazanılarak işgallerin sonlandırılmayacağı anlaşılınca düzenli orduya geçiş kararı alınmıştır. Düzenli ordunun kuruluş sürecinde Yunanlılar tarafından işgal edilmiş olan Batı Anadolu, 9 Kasım 1920'de Batı ve Güney Cephesi Komutanlığı şeklinde iki ayrı cephe komutanlığı bünyesinde teşkilatlanmıştır. 10 Kasım'da Albay İsmet Batı, 11 Kasım'da da Albay Refet Güney Cephesi Komutanlığı'na atanmışlardır. Mustafa Kemal'de her iki cephe komutanına seri bir şekilde muntazam bir ordu ve süvari birlikleri oluşturmaları yolunda talimat vermiştir.²

Düzenli ordunun kuruluşu Batı Anadolu'da bazı kuva-yı milliye komutanlarının tutumları dolayısı ile biraz sancılı olmuştur. Bu bağlamda

* Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Çağın Tanığı Yeni Adana, Yeni Adana Gazetesi Yayını, Adana 1996, s.19; Bak; İbrahim İSLAM, Milli Mücadele'de Yeni Adana Gazetesi(Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Erzurum 1995

² Durmuş YALÇIN ve diğerleri, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-I, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2000, s.266

Çerkez Ethem'in düzenli orduya katılmama yolundaki tutumu önemli bir sorun teşkil etmiştir.³ Büyük Millet Meclisi ve O'nun hükümeti ile Batı Cephesi Komutanlığı bu problemi aşmakla meşgul olurken bir umumî Yunan taarruzu söz konusu olmuştur. I. İnönü Muharebesi bu Yunan genel taarruzunun neticesinde gerçekleşmiştir.

Yunan genel taarruzunun, düzenli ordunun kuruluş sürecindeki sıkıntılardan istifade etmek ve daha kuruluş aşamasında Türk Ordusunu mağlup ederek Türk Milleti'nin kurtuluş ümidini ortadan kaldırmak gibi maksatlarla yapıldığı aşikârdır. Zira taarruzun zamanlaması, yani Ocak ayı içerisinde, Anadolu'nun iklimi ve kış şartları dikkate alındığında taarruzdaki acelecilik bir fırsat değerlendirme maksadını ortaya koymaktadır. Elbette bu taarruzun Sevr Anlaşması'nın uygulanması sürecinde en mühim engel olarak kabul edilen Büyük Millet Meclisi ve hükümeti ile yeni kurulan ordusunu ortadan kaldırmak gibi genel bir maksada hizmet ettiği de bilinmektedir.⁴ Diğer yandan Yunanistan'da yeni kurulan Dimitri Rallis Hükümeti ile ikinci kez tahta oturan Yunan Kralı Konstantin'in, batılı müttefiklerinin desteklerinin devamlılığını sağlamak için kendilerini göstermek ya da kendilerini ispatlamak gibi bir maksatları olduğunu da dikkate almalıyız. Zira ikinci defa Yunan tahtına çıkarken, başta İngiltere olmak üzere bazı Batılı siyasî çevrelerce desteklenen Konstantin'in Türklerle savaş konusunda Venizelos'tan daha gayretli ve azimli olmayı taahhüt ettiği ve böylece tahta çıkış yolunun açıldığı da bilinmektedir.⁵ Dolayısı ile süreci Yunanistan'daki politik değişikliği dikkate alarak değerlendirmek gerekmektedir.

Yeni Adana Gazetesi'nin Haber ve Yorumları Işığında I. İnönü Muharebesi

I. İnönü Muharebesi öncesinde Yunanistan'da bir genel seçim yapılmıştır. 14 Kasım 1920'de yapılan bu seçimi iktidardaki Venizelos hükümeti kaybetmiştir. Seçim neticesinde iktidara gelen Dimitri Rallis Hükümeti 1917'den beri İsviçre'de bulunan Kral Konstantin'in Yunanistan'a dönmesi hususunda bir plebisit yapılacağını ilan etmiştir. İtilaf Devletleri'nin karşı çıkmalarına rağmen yapılan plebisiti kazanan Kral Konstantin 19 Aralık 1920'de Atina'ya gelmiştir.⁶ Atina'daki bu siyasî değişim Batı Cephesi'nde Yunan ordusunda da bir yönetim değişimine neden olmuş ve

³ Ergun AYBARS, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-I, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 1984, s.267 vd.

⁴ YALÇIN; a. g. e, s.268

⁵ Yusuf Hikmet BAYUR, Türkiye Devleti'nin Dış Siyaseti, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1973, s.74

⁶ Zeki SARIHAN, Kurtuluş Savaşı Günlüğü-III, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1995 s.296

Yunan Başkomutanı Paraskevopulos görevden ayrılmış ve yerine Papulas başkomutan olarak göreve başlamıştır.⁷ Ancak bu siyasî ve askerî değişimin Türkiye'ye yönelik işgal siyasetinde bir değişime neden olması da beklenmemektedir.

Yunanistan'daki bu politik değişim süreci Yeni Adana Gazetesi'nin 24 Kasım 1920 tarihli nüshasında "Venizelos'un Sükûtu" başlıklı bir haberle okurlarına duyurulmaktadır. Söz konusu haberde "Venizelos intihabın kendi aleyhine neticelenmesi üzerine istifasını naib-i hükümete vermiştir. Başvekâlete rüesa-yı muhalifinden Rallis tayin edilmiştir. Venizelos'un mağlubiyeti Yunanistan'ın her tarafında büyük bir meserretle karşılanmış ve Kral Konstantin lehinde hararetle nümayişler yapılmıştır. Venizelos'un sükûtu ile Yunanistan'ın vaziyet-i dâhiliyesi pek vahim ve mehalik bir safhaya girmiştir. Yunanistan'da kanlı vekayiî zuhuruna itizar edilmektedir. Yunanistan ordusundaki muhalif ve muvafık partiler arasında münakaşat ve mücadelat başlamıştır"⁸ denilmektedir. Bu haberin devamında "Venizelos Kaçıyor" başlıklı ve Ankara menşeli bir habere de yer verilmekte bu haberde " Bu gün merkez-i muhtelifeden gelen telgrafnâmeler Venizelos'un istifasını verdikten sonra Avrupa'ya firar ettiğini bildirmektedir" denilmiştir.⁹

Yunanistan'daki bu politik değişikliğin İtilaf Devletleri arasında da görüş ayrılıklarına yol açtığı gözlemlenmektedir. Yeni Adana 4 Aralık 1920 tarihli nüshasında Antalya'daki İtalyan telsizinden 28 Kasım 1920 tarihinde yapılan tebligata yer vererek bu görüş ayrılıklarını haber yapmıştır. Söz konusu tebligatta, "kralın harp etmemek ve Balkan Muharebesi'nde Yunanistan'a ilhak edilmiş olan arazi ile iktifa etmek şartıyla makamına geleceği" ifade edilmiştir. Ayrıca İngiltere'nin Kral Konstantin'in Yunanistan'a dönmesine sıcak bakmasa da Fransa ve İtalya hükümetlerinin, milletlerin serbestliği adına mücadele etmeleri namına savaştıkları gerekçesiyle Yunanistan'ın iç siyasetine müdahale etmenin doğru olmayacağını İngiltere'ye bildirdikleri ifade edilmektedir.¹⁰ Ancak burada İngiltere'nin Konstantin karşıtlığının göstermelik olabileceği de düşünülmelidir. Zira Konstantin'in söz konusu seçimlerden önce bazı İngiliz ricali tarafından ziyaret edildiği ve harbe Venizelos'tan daha büyük bir gayretle devam etmeyi taahhüt ettiği takdirde İngiliz nüfuz ve vesayetinin onun lehine çalışacağı vaadinde buldukları bilinmektedir.¹¹

⁷ SARIHAN, a. g. e, s.299

⁸ Yeni Adana, 24 Teşrin-i Sâni 1336, s.1

⁹ Yeni Adana, 24 Teşrin-i Sâni 1336, s.1

¹⁰ Yeni Adana, 4 Kanun-ı Evvel 1336, s.2

¹¹ BAYUR, a. g. e, s.74

Gazetede Yunanistan'daki bu siyasî karışıklıklar neticesinde Selanik ahalisinin muhtariyet ilan ettiğine dair haberler de yer almaktadır. 2 Aralık 1920 tarihli ve Ankara menşeli bu haber; "İtalyan matbuatından terşih eden haberlere nazaran Selanik'te ahali tarafından muhtariyet-i idare ilan edilmiştir. Halk dört günden beri hararetle nümayişler yapmaktadır"¹² şeklindedir.

Yunanistan'da meydana gelen hükümet değişikliğinin İtilaf Devletleri ile Yunanistan arasındaki işbirliğinin devamı hususunda bir belirsizlik ortaya çıkardığı ve taraflar arasında görüş ayrılıklarının zuhur ettiği bir vaki'dir. Yunanistan'daki yeni hükümetin Sevr Barışı'nın hayata geçirilmesi hususunda taşeronluk yapmayı sürdürüp sürdürmeyeceği evvel emirde belirsizdir. İtilaf Devletleri'nin Yunan menfaatlerinin korunması hususundaki destekleri de bu duruma bağlıdır. Yeni Adana Gazetesi'nin 1 Ocak 1921 tarihli nüshasında taraflar arasındaki ilişkilerin soğukluğuna delalet edecek bir haber yer almıştır. Vesikalı bir istihbarata dayandırılan habere göre; İzmir'de İtilaf Devletleri, Yunanlılara karşı deniz kuvvetleri aracılığı ile bir nümayiş yapmış ve bu nümayiş Yunanlıların mevkiilerinin sarsılmasına sebep olmuştur. Ayrıca İtilaf Devletleri'nce Yunanlıların İzmir'i terk ve tahliye etmelerine rıza gösterildiği ve bu durumun Müslüman ahali üzerinde umumî bir sevince sebep olduğu ve hatta Yunan parasının değerinin de fena halde düştüğü de ifade edilmiştir.¹³

İtilaf Devletleri ile Yunanistan arasındaki politik gerilimin önemli unsurlarından birisi de İtalya ile Yunanistan arasında Akdeniz'deki adaların statüsü hususundaki anlaşmazlıktır. Zira Osmanlı Devleti'nden Trablusgarp Harbi neticesinde geçici olarak adaları alan İtalya müttefiklerini ikna ederek bu adalara ebedî olarak sahip olmayı düşünmektedir. Buna karşın Yunanistan adalar üzerinde bir beklenti içerisindedir. Fakat adalar konusunda Yunanistan'ın pek de ümitli olmadığı görülmektedir. Zira Yeni Adana Gazetesi'nin 4 Ocak 1921 tarihli nüshasında Atina gazetelerinden "Estiya"ya dayandırılan "Yunanistan'ın Düştüğü Hal"¹⁴ başlıklı haberde; İtalyanların Sevr Muahedesi'ni Yunanistan aleyhine tadile çalışacakları ve Akdeniz'deki adaları Yunanistan'a vermeyeceklerini ayrıca Londra'daki Yunan maslahatgüzarının Yunanistan'ın muhafaza edemeyeceği hudutlara malik oldukça gaileden kurtulamayacakları hususunda gazetecilere demeç verdiği ifade edilmektedir.

¹² Yeni Adana, 4 Kanun-ı Evvel 1336, s.2

¹³ Yeni Adana, 1 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

¹⁴ Yeni Adana, 4 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

İngiltere'yle Türklere karşı savaşa devam hususunda anlaşmış olduğunu ifade ettiğimiz Konstantin ve yeni Başbakan Dimitri Rallis, Venizelos iktidarının savaş politikalarına Yunan halkının duyduğu tepkinin eseri olarak iktidara gelmişlerdir. Ancak kendilerini iktidara taşıyan bu faktörlere rağmen İngiltere'nin desteğinin devamlılığını sağlamak ve “Megali İdea” yı gerçekleştirmek için savaşçı politikayı sürdürmeyi kararlaştırmışlardır. Yunan ordusu komutanı Papulas, Rallis Hükümeti'ne Türk ordusu henüz kuruluş aşamasında iken yeterince kuvvetlenmeden bir keşif harekâtı yapılmasını teklif etti. Çerkez Ethem'in de isyan etmiş olduğu bu süreç değerlendirilmek istendi.¹⁵ Bu çerçevede Yunanlılarda bir genel taarruz hazırlığı başladı.

Hazırlık sürecinde Bursa'da bulunan Yunan fırka kumandanlarından Karakalu'nun Rumlara neşrettiği bir beyanname ile Yunan ordusunun Bursa'yı tahliye edeceğinden bahsettiği ve dolayısıyla Türklerle hoş geçinmelerini tavsiye ettiği görülmektedir.¹⁶ Bu beyanname Bursa mıntikasındaki Yunan İşgal kuvvetlerinin bu taarruza iştirak edeceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca Yunan umumî taarruzunun neticelerine göre Rumlara tedbirli olmaları hususunda yapılmış bir uyarıdır.

Yeni Adana Gazetesi'nin Anadolu Ajansı'na dayanarak verdiği 15 Ocak 1921 tarihli “Yunanlıların Taarruza İstihzaratı Hakkında Alınan Malumat”¹⁷ başlıklı haber, Yunan Ordusu'nun taarruz hazırlıkları hakkında bilgiler içermektedir. Bu habere göre İstanbul'da yayınlanan Yunan gazeteleri taarruzdan on gün kadar önce Bursa Cephesi Kumandanlığı'na yeni bir generalin tayin edildiğini yazmışlardır. Ayrıca Yunan ordusunun taarruz kararı ve hazırlıkları Aralık 1920'den itibaren başlamış görünmektedir. Zira Anadolu'daki Yunan işgal kuvvetleri komutanı 17 Aralık 1920'de Atina'ya giderek Yunan Harbiye Nazırı ve hükümet yetkilileri ile uzun ve mahrem görüşmeler yapmıştır. Gazete 17 Aralık 1920'de Atina kaynaklı bütün havadislerde taarruz fikrinin kesin olmakla birlikte ileride ve belirsiz bir zamanda olacağına işaret ettiğini vurgulamaktadır. Ancak bu haberde dikkatle vurgulanan bir nokta önemlidir. Zira Yunanistan'ın taarruz hazırlıklarının olduğu bu dönemde Çerkez Ethem'in de doğru yoldan ayrılmak kararında olduğu ve büyük bir titizlikle çalıştığı ve hatta Yunanlılarla anlaşarak hıyanete karar vermiş olduğu vurgulanmaktadır. Yunanistan'ın umumi bir taarruzdan önce Türk ordusunu müşkül duruma düşürmek için Ankara ile ilişkileri bozulmuş olan Çerkez

¹⁵ AYBARS, a.g. e, s.270

¹⁶ Yeni Adana, 4 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

¹⁷ Yeni Adana, 15 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

Ethem'i isyana teşvik ettiği ve onunla ittifak yaptığı zaten malum olan bir husus idi. Bu haber malum ittifakı teyit etmektedir.

Taarruz hazırlıklarını tamamlayan Yunan işgal kuvvetleri önce Uşak Cephesi'nde şaşırtıcı hareketlerde bulunduktan sonra 6 Ocak 1921 tarihinde, Eskişehir'i işgal etmek ve demiryolunun geçtiği güzergâhı kontrol altına almak amacıyla İnönü mevkiinde taarruza başlamıştır. "Silah, cephane, malzeme ve araç bakımından çok üstün bulunan Yunanlıların 20000 tüfek, 150 ağır makineli tüfek, 50 top ve 200 süvarilerine karşılık Türk ordusunun 6000 tüfek, 50 makineli tüfek 28 top, 300 süvarisi vardı."¹⁸ Bu arada Çerkez Ethem ve kuvvetleri isyan etmiş olduğundan Türk ordusu asilerle de meşgul olmaktadır. Bu yüzden Yunan taarruzu karşısında onları oyalayarak yer yer ağır kayıplar verdirerek kademe kademe geri çekilmiştir. Teknik bakımdan üstün olan Yunan kuvvetlerine karşı Cephe Kumandanı İsmet Paşa, İnönü yöresinde çarpışmayı planladığı için birliklerini bu mevkiide toplamıştır. Gerek toplanma ve gerekse savunma hazırlığı için zaman kazanmak gerektiğinden Bursa Eskişehir hattındaki birliklerimizin Yunan kuvvetleri ile çarpışarak ve onları hem oyalayarak hem de kayıplar verdirerek geri çekilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Yunan kuvvetleri mümkün mertebe oyalanmış ve hatta "Nazif Paşa Mevziinde" büyük kayıplara uğratılmıştır.¹⁹ Yunan işgal kuvvetleri Türk ordusu'na ancak 9 Ocak'ta yetişebilmişlerdir.

Türk ordusuna nazaran üç kat üstün olan ve yeni takviyelerle güçlenen Yunan kuvvetleri genel taarruza geçmiş ve bu taarruz karşısında yer yer çözümler olmuştur. Ankara'dan İsmet Paşa'ya gelen emirde, eğer Eskişehir'i korumak olanaksız ise Eskişehir'in doğusuna çekilebileceği bildiriliyordu. Fakat Cephe Komutanı İsmet Paşa çekilmeye gerek görmeyerek 10 Ocak gecesi Eskişehir'in batısında savaşı kabul etti."²⁰ Türk ordusunun kararlı direnişi karşısında Yunan işgal kuvvetleri başarısız bir şekilde eski mevzilerine geri çekilmek zorunda kalmışlardır.²¹ Türk ordusu karşısında başarısız olan Yunanlılar bu başarısızlığı örtbas etmek için bu harekâtın bir taarruz olmadığını bunun bir "taarruzî keşif" olduğunu beyan etmişler ve muharebeyi kaybetmediklerini duyurmak için uçaklar vasıtasıyla ilanlar dağıtmışlardır. Yunanlıların "keşif !" olarak bahsettikleri bu muharebedeki zayıfları; 8 subay, 49 er ölü ve 9 subay ile 145 er kayıptan ibarettir.²² Ancak ileride gazete haberlerinden de anlaşılacağı üzere bu

¹⁸ AYBARS, a. g. e, s.270

¹⁹ Selahattin TANSEL, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, C-IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991, s.23

²⁰ AYBARS, a. g. e, s.271

²¹ Mustafa Kemal ATATÜRK, Nutuk, C-II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1982, s.547

²² YALÇIN, a. g. e, s.268

muharebede Yunan askerlerinden yüzlercesi yaralanmıştır. I. İnönü Muharebesi'nde Rahmi APAK' a göre Türk ordusundan 4 Subay ve 207 er esir düşmüştür.²³ Türk İstiklal Harbi isimli eserde Türk Ordusu'nun kaybı 121 şehit, 97 yaralı ve 34 esir olarak ifade edilmiştir.²⁴

I. İnönü Savaşı ve neticede kazanılan zafer iki mühim ders içermektedir. Bunlardan ilki Venizelos Hükümeti'nin gidişini zafer ve başarı addeden Türk tarafına, yeni Yunan hükümetinin ve Kral Konstantin'in daha çetin ve savaşa devam hususunda daha azimkâr olduğunu göstermesidir. İkinci ders ise hem Yunanlılara ve hem de bütün Dünya'ya asırlardan beri sahip olduğu şan ve şöhreti ile Türk ordusunun yeniden teşekkül ettiğini, mütarekeden bu tarafa olduğu gibi artık Anadolu'da kolay ve ucuz zafer kazanma döneminin kapanmış olduğunu göstermesidir.²⁵

I. İnönü Muharebesi'nin ordumuzun zaferi ile neticelenmesi bütün ülke genelinde sevinçle karşılanmıştır. Yeni Adana Gazetesi bu mühim zaferi haber ve yorumlarla okurlarına aktarmıştır. Gazete 15 Ocak 1921 tarihli nüshasında bu zaferi "İnönü Meydan Muharebesi Kazanıldı" başlıklı bir haberle manşetten duyurmaktadır. Söz konusu haberin tafsilatında şu bilgilere yer verilmiştir;

"Aydın dokuzuncu ve onuncu günleri İnönü civarında Yunan ordusuyla cereyan eden meydan muharebesi neticesinde düşman zayıf-ı azimeye düşer olmuştur. Aydın on birinci günü düşman muharebeye devam edemeyerek geriye çekilmeye başlamıştır. Ordumuz düşmanı takip ediyor. Uşak ve Sarayköy mintikalarında yeni bir hareket olmamıştır.

Garp Cephesi'nde dünden itibaren ricata başlayan düşmana karşı yapılmakta olan harekât-ı mukabele mecra-ı tabisinde devam etmektedir. Ordumuzun ihraz ettiği bu büyük muvaffakiyet Ankara'da ve cepheye yakın olan havalide büyük bir meserret tevliid eylemiştir. Askerlerimizin pek kahramanane bir surette harp etmeleri ve sivil ahalinin dahi harekâtın netayicine büyük bir metanetle intizaren orduya fedakârane bir surette yardım etmeleri bilhassa mucib-i memnuniyet olmuştur."²⁶

Zafer ile ilgili haberde ayrıca kahraman ordumuzun I. İnönü Meydan Muharebesi'nde kazandığı bu büyük başarı üzerine Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa'nın Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi ve Garp

²³ Rahmi APAK, İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1990, s.226

²⁴ Türk İstiklal Harbi, C-II/3, Genelkurmay Başkanlığı Yayını, (Rahmi Apak), Ankara 1965 s.247

²⁵ BAYUR, a. g. e, s.75

²⁶ Yeni Adana, 15 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

Cephesi Kumandanı İsmet Paşa'ya gönderdiği tebrik telgrafına da yer verilmiştir. Bu tebrik telgrafında Mustafa Kemal Paşa şu ifadelerle yer vermiştir; “İnönü Meydan Muharebesi’nde Garp Cephesi kıtaatının ayınlı ve kahir kumandanız elinde ihraz eyledikleri galebe-i katiyeden dolayı zat-ı devletlerine ve kahraman ordumuzun bilumum kumandanlarıyla zabitan ve efradına Büyük Millet Meclisi’nin kalbî tebriklerini takdim ve bu muvaffakiyetin mukaddes topraklarımızı düşman istilasından kâmilen tahlis edecek olan zafer-i kat’iyyeye bir mukaddime-i hayr olmasını eltaf-ı ilahiyeden tazarru eder ve iş bu tebrikatın Umum Garp Ordusu efrad ve zabitanına iblağını rica eylerim.”²⁷

Mustafa Kemal Paşa'nın tebrik telgrafına İsmet Paşa cevabî bir telgraf ile teşekkür etmiştir. Yeni Adana, bu teşekkür telgrafına da yer vermiştir. Bu teşekkür telgrafında İsmet Paşa şu ifadelerle yer vermektedir; “Avn-i hakla İnönü Meydan Muharebesi’nin kazanılmasından dolayı Büyük Millet Meclisi’nin kalbi tebrikat ve tamiyet-i ordunun bütün efrat ve zabitanı fahr ve şükranına müstefrik kılmıştır.....”²⁸

Türkiye Büyük Millet Meclisi ile birlikte, yurdun dört bir yanındaki askerî ve mülkî amirlerden ve müdafaa-i hukuk cemiyetlerinden cephe kumandanı İsmet Paşa'nın şahsında Türk ordusuna tebrik telgrafları gönderilmiştir. Bu cümleden olmak üzere bütün Adana ahali adına Adana Belediye Reisi Mehmet Fuat Bey Pozantı'dan İsmet Paşa'ya bir tebrik telgrafi göndermiştir. Söz konusu telgrafta Mehmet Fuat Bey, Türk ordusunun İnönü muzafferiyetini büyük bir memnuniyetle öğrendiklerini, “hak ve istiklalimizi daha alâ eden bu muzafferiyet-i katiyyenin tamamen gazanın derece-i ulviyetini gösteren” bir başarı olduğu ve vatan davası için mücadele edenlerin maneviyatını kuvvetlendirdiğini ifade etmektedir.²⁹ Bu tebrik telgrafına da İsmet Paşa, bir teşekkür telgrafi ile karşılık vermiştir. Bu telgrafta İsmet Paşa, “dinî ve millî mefkuremiz uğrunda kırılmaz bir azim ve iman ile mücahede eden Adanalı kardeşlerimizin zillet içinde buldukları büyük mücahede esnasında lütfen Garp Cephesi’ndeki biraderlerine iltifat eylemelerini Garp Cephesi’ndeki bütün efrat ve zabitanın en büyük lütuf ve mükâfat hadd ettiklerini temin ve tebid eder (.....) Adana’mızın bir an evvel zafer ve saadetlere kavuşmasını cenab-ı sübhaniden tazarru eylerim”³⁰ demiştir. 15 Ocak 1920 tarihli bu tebrik telgrafi ve İsmet Paşa'nın teşekkür

²⁷ Yeni Adana, 15 Kanun-ı Sâni 1337, s.1; ATATÜRK’ ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1991, s.384

²⁸ Yeni Adana, 15 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

²⁹ Yeni Adana, 19 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

³⁰ Yeni Adana, 19 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

telgrafları Yeni Adana'nın 19 Ocak 1920 tarihli nüshasında tam metin olarak yayınlanmıştır.

Yeni Adana I. İnönü Muharebesi ile ilgili olarak 15 Ocak 1921 tarihli nüshasında “İnönü Meydan Muharebesi'nin Tafsilatı” başlıklı yazısında muharebenin detayları ile ilgili şu bilgilere yer verilmiştir;

“..... İnönü Meydan Muharebesi'nde mağlup ve perişan edilen düşman yollarda pek çok malzeme ve cephane terk ederek Yenişehir ve İnegöl mntikasında süratle ricat etmektedir.

Yunan ordusu İzmir'e çıktığı günden beri hiçbir mukavemete maruz kalmadan Anadolu içerisinde ilerleyeceğini zan etmiş ve bu zan ile bu defa da İnegöl'den ilerleyerek Eskişehir'i zapt etmek hülyasına kapılmış. Hâlbuki kahraman ordumuz düşmanın bu defaki taarruzuna karşı İnönü'de kuvvetli bir darbe indirerek düşmanı mezahil ve perişan bir halde geldiği yere doğru def etmiştir.

İnönü Meydan Muharebesi'nde düşmanın birçok alayları artık uzun müddet harp edemeyecek derecede ezilmiştir. Kahraman askerlerimizin aslanca savlet ve müdafaası karşısında Yunan efradında kuvve-i maneviye namına hiçbir şey kalmamıştır. Galibiyet-i kat'iyemizle neticelenen bu muharebatta genç ordumuz emsalsiz bir kahramanlıkla dövülmüştür. Ezcümle Nazif Tepeleri'nde bir kıtaatımız on beş misli bir düşman kuvvetine karşı koymuş ve bu suretle mukabil taarruzumuzun inkişafı için orduya bir gün kazandırmıştır. Pazarcık'ta küçük bir kuvvetimiz yirmi misli düşman kuvvetiyle bir gün harp etmiştir. Köprühisar'da bir alayımız iki düşman alayını yirmi dört saat tevkif etmiştir. Topu olmayan bir taburumuz Bilecik'te düşmanı sabahtan akşama kadar işgal etmiştir. İşte kemiyette küçük fakat manen büyük olan fedakâr kıtaatımız orduya lazım gelen müddeti bu suretle kazandırdıktan sonra İnönü Meydan Muharebesi vukua gelmiş. Düşman orada tepelenmiştir”³¹

Zafer kazanıldıktan sonra düşman 12 Ocak 1921 akşamına kadar Karaköy'ün kuzey batısı istikametinde geri çekilmeye devam etmiştir. Ordumuz geri çekilen bu kuvvetleri takiple ilerlemeye devam etmiştir.³²

Anadolu Ajansı'ndan alınan 15 Ocak 1920 tarihli “malumat- resmiye” ye göre Batı Cephesi'nde İnönü hezimetini yaşayan ve Bursa istikametinde çekilmekte olan düşman kuvvetlerinin takibine devam edilmektedir. Ayrıca Yenişehir'de bulunan düşman birliklerine taarruz eden kıtaatımız Yenişehir'i

³¹ Yeni Adana, 15 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

³² Yeni Adana, 15 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

düşmandan istirdat etmiştir. Anadolu Ajansı'ndan 16 Ocak 1920 tarihinde alınan malumata göre kuvvetlerimiz Yenişehir'i düşmandan kurtarıırken süvari birliklerimiz de İnegöl'ü düşmandan geri almış ve Gölhisar ve Babasultan hattına kadar ilerlemiştir. "Düşmanın Köprühisar, İnönü ve İnegöl civarındaki muharebelerde iki bini mütecaviz yaralı ve maktülü vardır."³³ Yine Anadolu Ajansı kaynak gösterilen ve resmî kaynaklara dayandırılan malumata göre, İnönü Muharebesi'nde düşmanın iki fırka kumandanı yaralanmış ve biri vefat ederek Bursa'da defnedilmiş ve bu muharebelerde yaralanan bin beş yüzden fazla yaralı İstanbul'a gönderilerek İngiliz Hastanesi'ne yatırılmıştır.³⁴ Ordumuzun etkili müdafaa ve taarruzu neticesinde Yunanlılar bu zafer neticesinde Yenişehir ve İnegöl'ün batısındaki eski mevzilerinden daha da geriye tard ve def edilmişlerdir. "Düşman efradı perişan ve münhezim bir halde peyderpey Bursa'da toplanmaktadır. Yunanlılar evvelce gayretlerini Bursa'nın muhafazasına hasr etmiş görünüyorlar. İnönü'de azim zayıat ve telefata verdikten sonra ordumuzun mütemadî darbeleriyle Bursa istikametinde firara icmar edilen düşman kıtaatı bir yılgınlık içinde kalmış, Yunan askerinin kuvve-i maneviyesi tamamen bozulmuştur."³⁵

Bu haber ve yorumlar I.İnönü Muharebesi'nin bir savunma harbi olduğu dolayısı ile başarısız olup geri çekilen Yunan birliklerine yönelik bir karşı taarruz yapılmadığı şeklindeki yaygın bilgi ve genel kabullerin yanlışlığını göstermektedir. Gazetede yer alan haber ve yorumlar Batı Cephesi Komutanlığı bünyesindeki kuvvetlerin tamamı olmasa da bir kısım süvari ve piyade birlikleri aracılığı ile Yunan işgal kuvvetlerine yönelik karşı taarruz ve takibatın yapıldığını ve bu suretle düşmana zayıat verdirilmeye devam edildiğini göstermektedir.

I.İnönü Zaferi bütün yurtta sevinçle karşılanırken özellikle cepheye yakın olan ve işgal tehlikesi ile karşı karşıya kalan Eskişehir'de daha büyük bir sevinç ve heyecana neden olmuştur. Hatta Eskişehir'de bu zaferi kutlamak için bir tören yapılmıştır. Yeni Adana Gazetesi Anadolu Ajansı'nı kaynak göstererek verdiği haberde bu kutlama töreninin tafsilatına şöyle yer vermektedir; "İnönü Muzafferiyeti üzerine Eskişehir'de pek parlak tezahürat yapılmıştır. Bütün mektepler ve ahali istasyon civarında içtima etmişler, mebuslardan Abdullah Azmi ve Rasih Beylerle diğer zevat tarafından nutuklar irad olunarak kahraman ordumuzun muvaffakiyeti için dualar edilmiştir. Bize bahş-ı zafer eden fedakâr ordumuzun muhterem kumandanı

³³ Yeni Adana, 19 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

³⁴ Yeni Adana, 29 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

³⁵ Yeni Adana, 19 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

İsmet Bey Efendiye Eskişehirli namına kıymetli bir an ihdası taktır etmiştir. Bu aralık tezahürata kıtaat-ı askeriyemiz resmî geçitleriyle ve tayyarelerimiz şehir üzerinde cevelanlarıyla iştirak eylemişlerdir.”³⁶

Ayrıca Eskişehir ahalisi bu başarı ve zafer sonrasında “Garp Ordusu mücahitlerine bir hediye olmak üzere” oluşturdukları bir yardım komisyonu vasıtası ile yirmi bin lira toplayarak orduya vermeyi kararlaştırmışlardır.³⁷

Yunanistan cephesinde İnönü Muharebeleri’ni kaybetmiş olmak Anadolu ile ilgili işgal ve ilhak politikalarının yanlışlığını görmelerini sağlamıştır. Bu yanlışlığın ya da hatanın görülmesi elbette Yunanistan’ın Anadolu ile ilgili politikalarında kısa vadede bir değişime sebep olmayacaktır. Ama Anadolu’da işler hiçte düşündükleri gibi kolay olmayacaktır. Anadolu Ajansı’ndan alınan bir habere göre, Yunan Başkomutanı Papulas son muharebelerden aldığı derslerin bir sonucu olarak “Anadolu’da silah kuvvetiyle hiçbir şey yapmanın mümkün olmadığını beyan etmiştir.”³⁸ Papulas’ın bu beyanını İstanbul basınının önemli gazetelerinden İleri ve Vakıf’ta de yer almış ve Anadolu Ajansı vasıtasıyla bu bilgi Yeni Adana Gazetesi tarafında da paylaşılmıştır.

Bu arada Yunanistan’da Aralık 1920’de tacına ve tahtına kavuşan Kral Konstantin’in bir Anadolu seyahati planladığı ancak bu seyahat planının İnönü mağlubiyeti neticesinde ertelendiğini de görmekteyiz. Yeni Adana 22 Ocak 1921 tarihli nüshasında bu haberi “Kral Konstantin İzmir’e Gidemiyor” başlığı ile duyurmaktadır. Haberin detayında şu bilgilere yer verilmektedir; “Evvvelce Kral Konstantin’in İzmir’e gideceği ve ikametine bir şato ihzar edildiği Londra’da ilan olunmuş iken, bilahare veliahdın izdivacı bahanesiyle seyahatini tehir ettiği ima olunmuştur. Son günlerde Yunan başvekili, Yunanistan’ın İzmir ve havalisinin idaresini tebdil etmeğe muktedir olamadığı cihetle Konstantin’in Anadolu Cephesi’ne azimet etmeyeceğini ve müttefiklerin muhabbetini daha ziyade kazanmış olan Venizelos’un bile gitmediğini söylemiştir.”³⁹ Anadolu’daki Yunan işgal kuvvetleri Komutanı Rallis’de İnönü Muharebeleri ile ilgili basına beyanatta bulunmuş ve bu açıklamalar İstanbul basınında yer almıştır. İstanbul basını, Rallis’in açıklamalarından, Papulas’ın 21 Ocak 1921 toplanacak olan Konferans için hazırlamak istediği muzafferiyetin bir mağlubiyet ile neticelenmesi dolayısı ile Kralın seyahatinin ertelendiği ve Kralın Anadolu’ya çıkacak yüzü kalmadığı ve Yunan ordusunun ricatını itiraf

³⁶ Yeni Adana, 25 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

³⁷ Yeni Adana, 29 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

³⁸ Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

³⁹ Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

ettikleri çıkarımını yapmaktadırlar. Uluslararası kamuoyunda Türk ordusunun başarısını küçük düşürmek için yapılan taarruzun kısmî bir taarruz olduğu yalanını söylemektedirler. Ancak Anadolu Ajansı kaynaklı bu haberin detayında Bursa'dan İstanbul'a dönen bir Yunan muhabiri taarruzun mevzi bir mahiyette olmadığını söylemek suretiyle Yunan harekât-ı askeriyesinin mağlubiyetle neticelendiğini ima etmiştir.⁴⁰

Yunanistan'ın I.İnönü Muharebesi'ne sebep teşkil eden taarruzu özellikle İngiltere'nin bilgisi, destek ve teşviki ile mümkün olmuştur. İngiltere'nin Yunan ordusuna yaptırdığı bu taarruzun amacı Yeni Adana'nın 22 Ocak 1920 tarihli nüshasında "Son Yunan Taarruzundaki Maksat"⁴¹ başlıklı ve Anadolu Ajansı kaynaklı bir yorumda okurlarla paylaşılmıştır. Bu yorumda İngiltere'nin maksadı "19 Ocak 1920' de toplanacağı duyurulan konferansta Şark Meselesi'ni Yunanistan lehine hal etmek için Avrupa'yı yeni bir emr-i vaki karşısında bırakmak" olarak izah edilmiştir. Söz konusu yorumun devamında İngiltere ve Yunanistan'ın hesaba katmadığı Türk ordusu'nun başarısından da şöyle söz edilmiştir; "Hâlbuki kahraman ve genç Türk ordusu Yunanlıları mağlup etmekle hem İngilizlerin tasavvurat-ı hainanelerini alt üst etti. Hem de Anadolu'nun hakkını kemal-i besaletle müdafaaya azm etmiş olduğu hakikatini bütün cihana bir daha ilan etti."

I.İnönü Zaferi ile ilgili olarak Ankara'nın bakış açısını vurgulamak üzere 15 Ocak 1921 de yayınlanan "Ankara Mahafilinin Fikri" başlıklı yorumda İnönü'de hezimete uğrayan Yunan işgal kuvvetlerinin perişan bir şekilde geri çekilmeye çalıştığı ifade edilmiştir. "Bu havadis Anadolu'nun her tarafında büyük bir memnuniyetle karşılanmış olduğu gibi, Ankara mahafil-i siyasiyenin kanaat-i külliyesine göre Yunanistan'da, Garbi Avrupa'da dahi pek büyük bir tesir-i mucib olacak ve yeni Anadolu halk ordusunun ihraz eylediği muzafferiyet karşısında düşmanın, Anadolu halkının hak, beka ve istiklâlini iptal imkânı bulunmadığını fiilen görmüş olacaklardır"⁴² şeklindeki yorum, Ankara'nın bu zafer neticesinde Batılı devletler ve milletlerce Türk Milleti'nin hakkının teslim edileceği kanatini taşıdığını ortaya koymaktadır.

Bu zafer başta İngiltere olmak üzere İtilaf Devletleri'nde beklenmedik bir şok etkisi yaratmıştır. Özellikle "İngiltere siyasetine mümanaat eden Fransızlarla İtalyanlar arasında İnönü muzafferiyetiyle hain Ethem'in tenkil havadisleri büyük bir tesir tevliid etmiştir. Anadolu'da mana-yı hakiki ile

⁴⁰ Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁴¹ Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁴² Yeni Adana, 15 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

hükümet tesis ettiğini gösteren bu son hadisat Anadolu hükümetinin harice karşı olan mevkiini tersin etmiş bulunmaktadır.”⁴³

İnönü Zaferi, Anadolu ve İstanbul basınında olduğu gibi Avrupa basınında da çok yer almıştır. Avrupa basınındaki haber ve yorumlar Yunanistan'ın İnönü hezimetinden hareketle Sevr Anlaşması çerçevesinde Türklere büyük haksızlıklar yapıldığı algısını güçlendirmiştir. İtilaf Devletleri'nde Türkiye ve Türklerle ilgili yumuşama ve Sevr'in tadil edilerek yeniden gözden geçirilmesi fikrinin doğmasında basının bu haber ve yorumlarının da etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Bu cümleden olmak üzere İtalyan basının bazı Avrupa gazetelerinde çıkan ve İtalya'nın Sevr Anlaşması'nı tasdik ettiğine dair haberleri tekzip etmişlerdir. Koriyera İtalya Gazetesi'nin şark meselesi ile ilgili bir makalesinde Kont Sforza'nın şarktaki vaziyetin pek buranlı, milletlerarası meselelerin çözümünü güçleştirecek mahiyette olduğunu beyan ettiği ifade edilmektedir.⁴⁴ Diğer yandan Anadolu Ajansı'nın haberine göre İngiliz gazeteleri Bursa ve Bilecik mntıklarındaki muharebelerin Türklerin muvaffakiyeti ile neticelendiğini yazmışlardır.⁴⁵ Paris'te çıkan Ekselsiyör gazetesi “İnönü'de başlayan Meydan Muharebesi Türk ordusunun zaferiyle dün akşam hitama ermiştir. Anadolu kıtaatı Söğüt'ü istirdat ve Yunan'ın 27'inci Alayı ile İzmir Fırkası'nı pek azim zayıata uğratmıştır. Anadolu ordusunun ileri harekâtı devam ediyor”⁴⁶ şeklinde İnönü Zaferi'ni haber yapmıştır. Bir başka Fransız gazetesi Le Temps I. İnönü Zaferi ile ilgili İstanbul kaynaklı şu haberi yayınlamıştır; “Ankara'dan ve başka kaynaklardan gelen haberlere göre, amacı Eskişehir'i almak olan Yunan kuvvetleri İnönü mevkiine kadar ilerlediler; Orada, komutan İsmet Bey yönetiminde bekleyen milliyetçilerin bir ordusu saldırarak Yunanlıları yendi. Yunan ordusu Bursa civarındaki eski mevkilerine çekildi, oralarda çarpışmalar milliyetçilerin lehine geliyor. Yunanlıların adam ve teçizat bakımından kayıpları ağır”⁴⁷

En çarpıcı haber ve yorumlardan birisini Newyork Herald Gazetesi yapmıştır. Kaynağı Anadolu Ajansı olan ve Yeni Adana'nın okurlarına ulaştırdığı habere göre Newyork Herald Gazetesi “arazi kazanmak aç gözlülüğünden vazgeçselerdi ne dünya böyle karışır ne de Cemiyet-i Akvam'a lüzum kalırdı. Küçük milletleri esaretten kurtarmak için hareket ettiklerini iddia edenler arazi tebdilatını hep kendi maddi menfaatlerini

⁴³ Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

⁴⁴ Yeni Adana, 29 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁴⁵ Yeni Adana, 29 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁴⁶ Yeni Adana, 25 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

⁴⁷ Yahya AKYÜZ, Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuoyu 1919-1922, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s.242

nazar-ı itibara alarak yapmışlardır”⁴⁸ diyerek İtilaf Devletleri'nin ne denli menfaatperest ve yayılmacı olduklarını vurgulamaktadır. Bu haber ve yorum batılı bir gazetenin nesnel ve gerçekçi bir öz eleştiri yaptığını da ortaya koymaktadır.

İngiliz Gazetelerinden Morning Post ise “Yunan siyasetinin esaslı bir surette tebdil ettiğini nazar-ı itibara almak lazım geldiğinden bahisle Sevr Muahedesi'nin tadil-i muhammil olduğunu”⁴⁹ yazmıştır. Bu haber İnönü'deki Yunan hezimetinin İngiltere'deki tesirini vurgulamak açısından önemlidir. Bir diğer İngiliz gazetesi ise gelişmelere temkinli yaklaşmaktadır. Daily Telegraph gelişmeleri yorumlarken Yakınoğu'daki vaziyetin dikkatle tetkik edilmesini ve Yunanistan'ın sergileyeceği tavır ve harekete itibar etmek gerektiğini ifade etmektedir. Hem Yakınoğu'daki vaziyeti ve hem de Yunanistan'ın tavrının netleşmesi halinde İngiltere'nin Sevr Anlaşması'nı tasdik edeceğini de yazmaktadır. Daily Telegraph “İngiltere Hükümeti Yunanistan'a karşı takip edeceği siyaseti evvelce tasrih etmiş olduğundan Yunanistan'la münasebet-i resmiyesinde tebdilat yapmak arzusunda değildir”⁵⁰ demektedir. Bu iki farklı haber ve yorum İngiltere kamuoyunun Yunan hezimetini karşısında gazetelerin kendi siyasal görüşlerinin sonucu olarak ortaya çıktığını göstermektedir.

İnönü Zaferi Rusya'da da yankı bulmuş ve Moskova Telgraf İstasyonu “son alınan haberlere göre Eskişehir'e doğru taarruz eden Yunanlılar büyük bir hezimete uğramışlardır”⁵¹ şeklinde bir beyanat yayınlamıştır.

Yunanistan cephesinde ise İnönü hezimetini ile ilgili haberler bu muharebeden çok sonra yer almıştır. Özellikle askerî ve sivil bürokrasi, basını ve Yunan halkını bu gelişmelerle ilgili olarak bilgilendirmemiştir. Yunan basını bu hezimet ile ilgili bilgileri Avrupa basınından öğrenmiştir. Atina'da yayınlanan Patris Gazetesi'nin Paris'ten aldığı haberler ve acil kayıtlı bir telgraf gazetede yayınlanmıştır. Bu haberde Fransız gazeteleri tarafından yayınlanan telgraflarda Yunan ordusunun mühim bir mağlubiyete uğradığından bahsedilmekte ve Fransız kamuoyu Yunan ordusunun inhilale uğradığına inanmaktadır ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca bu haberde Avrupa kamuoyunda Sevr Anlaşması'nın tadil edilmesi fikrinin öne çıktığından bahisle Yunanlılar aleyhine dönen Avrupa kamuoyundaki bu olumsuz intibayı düzeltmeye çalışmasını hükümete tavsiye etmek lazımdır

⁴⁸ Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁴⁹ Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337, s.2; İzzet ÖZTOPRAK, Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989, s.144

⁵⁰ Yeni Adana, 25 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁵¹ Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

denilmektedir. Haberde, “işin pek garip olan tarafı şudur ki; hükümet bu dakikaya kadar Yunan ordusunun mağlup olduğu hakkında şayi olan haberleri tekz-u cerh edecek hiçbir tebliğ neşr etmemiştir”⁵² ifadeleri ile Yunan hükümetinin sessizliğine de dikkat çekilmiştir.

İnönü hezimetini karşısında Yunanlıların sessizliği İstanbul basınının da dikkatini çekmiştir. Yunanlıların İnönü hezimetine ait hiçbir tebliğ neşretmediklerinden bahseden İkdam Gazetesi Yunanistan tarafındaki sükûneti şu şekilde alaycı bir tavırla haber yapmıştır, “Başkumandanlık hiç olmazsa Türklerden alındığını söylediği pek çok üsera ve ganaimin yekûnunu müşir bir tebliğ-i resmi veriyordu. Telaştan ta’adad, muamelesi henüz hitama ermemiş olacak ki günde üç tane tebliğ-i resmi neşr edecek derecede malumat vermekte istical ve faaliyet gösteren Yunan başkumandanı şimdi ihtibar-ı sükûna mecbur olmaktadır.”⁵³ Bu arada gerek I.Dünya Savaşı ve gerekse mütareke dönemindeki işgalci ve istilacı Yunan siyasetinin ekonomik anlamda Yunanistan’ı sarstığını da söylemek mümkündür. Yeni Adana’nın “Yunanistan’da Müşkûlat-ı Maliye”⁵⁴ başlığı ile verdiği Anadolu Ajansı menşeli haberde Yunanistan’da mali krizin şiddetlendiği ve Amerika hükümetinin “harekât-ı askeriye sarf edilmemek şartıyla” borç vermeyi kararlaştırdığı yazmaktadır.

İstanbul basınının Milli Mücadele taraftarı olan gazetelerinde de İnönü Zaferi ile ilgili haberler geniş yer bulmuştur. Yeni Adana, Anadolu Ajansı vasıtasıyla İstanbul basınına da takip etmekte ve İstanbul basınından haberlere de yer vermektedir. Bu çerçevede gazetenin 25 Ocak 1921 tarihli nüshasında “İstanbul gazeteleri ordumuzun İnönü muzafferiyetini serbest ve parlak bir lisanla yazmaktadır”⁵⁵ denilerek İleri gazetesinde neşredilmiş bir habere yer verilmiştir. Bu haber şöyledir; “İleri’ diyor ki: Anadolu ordusunun taarruzu, gereği gibi inkişaf etmiştir. İnegöl’den Pazarcık’a kadar müttehid hatt-ı harb üzerinde cereyan eden muharebeler Türk ordusunun Bursa’ya ihatasıyla neticelenmiştir. Türkiye kıtaatı elyevm Bursa’nın şimal-ı şarkisinde bulunmaktadır. Pek kıymetli erkân-ı harplerin idare ettiği bu taarruz karşısında Yunanlılar firardan başka çare bulamamışlardır. Türk ordusunun Bursa’ya hücum etmeyerek Bursa Mudanya yolunu ve Yunan hat ricatını kesmek istediği anlaşılıyor”⁵⁶

⁵² Yeni Adana, 29 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁵³ Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

⁵⁴ Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

⁵⁵ Yeni Adana, 25 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

⁵⁶ Yeni Adana, 25 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

General Thowsend İnönü Muharebeleri sonrasında bir Fransız gazetesine beyanatta bulunmuş ve bu beyanat Anadolu Ajansı tarafından yerel basın ile paylaşılmıştır. Yeni Adana'nın 25 Ocak 1921 tarihli nüshasında, bu habere "General Thowsend'in Beyanati" başlığı ile yer verilmiştir. General Thowsend bu beyanatında "Fransa ve İngiltere arasında Şark Meselesi'ni hal etmek için el ele vermelidirler. Türkler Mütareke akdini bana havale etmişlerdi. Ben de esaret esnasında gördüğüm hüsn-ü muameleden dolayı bu hususta yardım ettim. Fakat biz sözümüzde durmadık. Bu sebeple kuva-yı milliye'nin teşkilini haklı bulurum. Öyle zan ediyorum ki Yunanistan'a İzmir, Trakya ve daha birçok yer bahsedildiği zaman Venizelos kadar hiç kimse hayret etmemiştir. Her halde Sevr Muahedesi'ni tadil etmeliyiz"⁵⁷ demektedir.

İnönü Muharebeleri'nin en önemli sonucu diplomatik süreçte olmuştur. İnönü'deki Yunan hezimetini Sevr Anlaşması'nın uygulanmasında bir takım imkânsızlıkların görülmesine ve anlaşmanın yürürlüğe girmesinin önündeki en mühim engel olan kuvayı milliye'ye karşı Yunanistan'ın tek başına mücadele edemeyeceğinin anlaşılmasına vesile olmuştur. Bunun bir sonucu olarak İtilaf Devletleri'nde Sevr Anlaşması'nın gözden geçirilmesi fikri ön plana çıkmıştır. Bu yeni süreci değerlendirmek için öncelikle bir Büyükelçiler Konferansı tertip edilmiştir. Anadolu Ajansı'nın haberine göre, Amerika'nın Paris sefiri, Amerika'nın bu Büyükelçiler Konferansı ve daha sonra yapılması planlanan Londra Konferansı'na da taraf olarak iştirak etmeyip gözlemci sıfatıyla katılacaklarını belirtmiştir.⁵⁸

İtilaf Devletleri Paris'te bir konferans toplamaya karar vermişler ve bu konferans için İngiltere'den Başbakan Lloyd George ve Hariciye Nazırı Lord Curzon öncülüğündeki bir heyet Fransa'ya hareket etmiştir. Paris menşeli haberlere nazaran bu konferansta silahların terk ve teslimi ile ilgili meseleler görüşülecek olup Yunanistan ile Ankara Hükümeti arasındaki muharebelerin devam ediyor olmasından dolayı Şark Meselesi gündeme gelmeyecektir.⁵⁹

Yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda Fransa'da ve İtalya'da Sevr Anlaşması'nın Türkler lehine gözden geçirilmesi gündeme gelmektedir. Ancak Anadolu Ajansı menşeli bir habere göre İngiltere'nin bu aşamada Sevr'i Türkler lehine değerlendirmek yerine müttefikleri Fransa ve İtalya'nın hazırlayacağı ve kendi isteklerini içeren ve bu ülkelerin arzularının tatminini sağlamaya yönelik olarak Sevr'in bazı maddelerinin gözden

⁵⁷ Yeni Adana, 25 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

⁵⁸ Yeni Adana, 25 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁵⁹ Yeni Adana, 25 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

geçirilebileceğini düşünmektedir.⁶⁰ Paris Konferansı'nın da bu maksadı temin için planlanmış olması kuvvetle muhtemeldir.

25 Ocak 1921 tarihli ve Anadolu Ajansı menşeli olan ve 29 Ocak'ta yayımlanan habere göre Lloyd George, Lord Curzon ve Churchill Paris'te toplanması planlanan konferansa iştirak için Fransa'ya hareket etmişlerdir. İtalya Hariciye Nazırı Kont Korsika, Belçika başbakanı ve maliye nazırı ve Fransız temsilciler bu konferansa iştirak edeceklerdir. Paris Konferansı'nın öncelikle Almanya ile ilgili meselelerle ve Sevr Anlaşması'nın incelenmesi ile meşgul olacağı ve neticede bir beyanname yayınlanacağı ifade edilmektedir. Bu haberde Fransız hükümetinin temsilciler meclisinde okunan bir bildirisinde “Türkiye ile müstacelen akd-i sulh etmek icap eder”⁶¹ denildiği bildirilmektedir.

Paris Konferansı neticesinde İtilaf Devletleri Sevr Anlaşması'nın hükümlerinde Türkler lehine bazı tavizler vererek Ankara'yı ikna etmeye karar vermişlerdir. Bu münasebetle Şubat 1921'de Londra'da yeni bir konferansın toplanması kararlaştırılmış ancak bu konferansa T.B.M.M doğrudan değil dolaylı olarak, İstanbul'daki Tevfik Paşa Hükümeti aracılığı ile davet edilmiştir. Ancak diplomatik açıdan Ankara'yı tanımayan ve siyaseten tanınmışlığına katkı sağlamayan bu davet üslubu T.B.M.M tarafından reddedilmiştir. Bu noktada ya konferans toplanmayacak ya da Ankara doğrudan bu konferansa davet edilecektir. Zira Sevr Barışı'nın uygulanmasının önünde tek engel Anadolu'daki kuva-yı milliyeciler ve onların meşru temsilcisi T.B.M.M' dir. Neticede Fransa ve İtalya'nın baskıları sonucunda İngiltere T.B.M.M' ni Londra Konferansı'na doğrudan davet etmiştir. T.B.M.M' nin Londra'ya davet edilmesi Yeni Adana Gazetesi'nin 1 Şubat 1921 tarihli nüshasında “Sevr Muahedesi'nin tadili için Anadolu'dan bi'l vasıta murahhas isteniyor”⁶² şeklinde manşetten duyurulmuştur.

Sonuç

Milli Mücadele'nin askerî boyutu itibarıyla bir kırılma noktası olabilecek önemli bir badire bir takım zorluklarla da olsa I.İnönü Zaferi ile atlatılmıştır. Bu muharebe harp tarihi açısından değerlendirildiğinde çok büyük bir hadise olarak görülmeyebilir. Ancak muharebeyi ve neticede kazanılan zaferi, savaşa iştirak eden tarafların asker, silah, cephane sayıları ve savaşta tarafların verdiği kayıplar hususunu dikkate alıp maddi unsurlar boyutunda değerlendirirsek eksik ve yanlış bir değerlendirme yapmış oluruz.

⁶⁰ Yeni Adana, 29 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁶¹ Yeni Adana, 29 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁶² Yeni Adana, 1 Şubat 1337, s.1

Zira her savaşın, her muharebenin kendi zamanı ve şartları içerisinde taşıdığı bir anlam ve değer mevcuttur. Bu noktadan hareketle değerlendirdiğimizde I.İnönü Muharebesi Milli Mücadele’de düzenli ordumuzun ilk ciddi muharebesidir. Mondros Mütarekesi sonrasında teslim ve terhis edilen Türk ordusu Büyük Millet Meclisi ve hükümetinin gayretleri ile yeniden teşkil edilmeye çalışılmıştır. Daha teşekkül safhasında Yunan ordusunun taarruzu ile karşı karşıya kalmış ve sayısal yetersizlik, silah cephane noksanlığı dolayısı ile bir savunma harbi yapmak mecburiyetinde kalmıştır. Yunan işgal kuvvetlerinin etkili taarruzunu güçlük de olsa bertaraf eden ordumuz umumi bir taarruza teşebbüs etmemiş, edememiştir. Zira imkânları bu aşamada genel bir taarruzu sürdürmeye muktedir değildir.

I.İnönü Zaferi kendi zamanı ve şartları içerisinde önemli bir zaferdir. Türk Ordusu’nun, Türk Milleti’nin moral ve motivasyon kaynağı olmuştur. Milletin ordusuna, meclisine ve hükümetine duyduğu güveni arttıran bir zafer olmuştur. Büyük zorluklar ve imkânsızlıklar içerisinde sürdürülen Milli Mücadele’de Türk Milleti’nin en büyük silahı moral değerleridir. I.İnönü Zaferi’ni bu moral değerler noktasında yorumlamak gerekir.

23 Nisan 1920’den itibaren Milli Mücadele’nin kalbi ve yönetim merkezi olan Ankara’nın bir taraftan içerdeki Milli Mücadele karşıtları, bir taraftan İstanbul’daki sözde hükümet ve saltanat makamı, diğer taraftan da işgalcilerle mücadelesi söz konusudur. Bu süreçte Büyük Millet Meclisi’nin ve meclis hükümetinin önemli bir sorunu da uluslararası düzeyde tanınma ve Türk Milleti’nin meşru temsilcisi olarak muhatap kabul edilme meselesidir. I.İnönü Zaferi’ni anlamlı kılan neticelerden biriside işte tam bu noktadadır. Zira bu zafer neticesinde İtilaf Devletleri Büyük Millet Meclisi’ni ve meclis hükümetini Türk Milleti’nin meşru temsilcisi olarak muhatap kabul etmiş ve Londra’da tertip edilen milletlerarası konferansa resmen davet etmiştir. Bu davet ve konferansa iştirak Büyük Millet Meclisi ve meclis hükümeti için konferansın neticelerinden daha mühimdir. Zira Büyük Millet Meclisi ve O’nun hükümeti bu konferans vesilesi ile milletlerarası düzeyde meşruiyet sorununu çözmüştür.

Yeni Adana Gazetesi bütün bu süreci baştan sona takip etmekte, yerli ve yabancı bilgi kaynaklarını ve bilhassa Anadolu Ajansı’nın bilgilerini kullanarak gelişmeleri okurları ile paylaşmaktadır. İnönü Muharebeleri ile ilgili haberlere yer verilirken gazetenin kullandığı lisan, haberlerin sunuş biçimi ve haber başlıklarında kullanılan ifadeler bu muharebeler neticesinde kazanılan zaferden duyulan memnuniyeti açıkça ortaya koymaktadır. Mesela Yunanistan’ın Kral Konstantin’in İzmir’e gideceğini ilan etmiş olmasına rağmen İnönü’deki Yunan hezimetini neticesinde bu ziyaretin ertelendiği

haberi “Kral Konstantin İzmir’e gidemiyor”⁶³ şeklinde bir başlıkla yer almıştır. Yunanistan’ın askeri başarısızlıkları dolayısı ile müttefikleri nazarında itibarlarının zedelendiği hususu “Yunanistan’ın düştüğü hal”⁶⁴ başlıklı bir haberle duyurulmuş ve Yunan tarafının düştüğü kötü durumdan duyulan memnuniyet bu şekilde haber manşetine yansımıştır. Türk tarafının kazandığı zaferin hissettirdiği mutluluk ve memnuniyet de haber manşetlerine yansıtılmıştır. Mesela “İstanbul gazeteleri İnönü Meydan Muharebesi’ni tes’id ediyor” başlıklı haberde “İstanbul gazeteleri ordumuzun İnönü muzafferiyetini serbest ve parlak bir lisanla yazmaktadırlar”⁶⁵ denmiştir. Ayrıca bu zafer “İnönü Meydan Muharebesi kazanıldı”⁶⁶ şeklinde büyük puntolarla manşet yapılmış ve aynı nüshada muharebenin detayları uzun uzun anlatılmıştır. Milli Mücadele taraftarı bir yayın politikası takip eden Yeni Adana Gazetesi’nin yayın politikası haberlerin sunuş biçimiyle açık bir şekilde kendini göstermektedir.

Adana ve havalisine hitap eden bir gazete olduğunu, bu sürecin paralelinde hâlâ Çukurova’nın büyük bir bölümünün Fransız işgali altında bulunduğunu ve buna rağmen gazetenin işgal mıntıkasındaki okurlarına da hitap ettiğini düşünürsek bu önemli bir gazetecilik hadisesidir. Gazete I. İnönü Zaferi’ni ve diğer gelişmeleri haber yaparak cephede mücadele eden askerlerimizin moral ve motivasyonunu arttırmaktadır. Cephe gerisindeki ahalinin de moralini yükseltirken Milli Mücadele’ye verilen desteği kuvvetlendirmektedir. Bunun yanı sıra işgal altındaki mıntikalarda yaşayan ahaliye de ulaşarak onların kurtuluşa yönelik ümit ve beklentilerini kuvvetlendirmektedir.

Kaynaklar

- Akyüz, Yahya; Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuoyu 1919–1922, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988
- Apak, Rahmi; İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1990
- Atatürk, Mustafa Kemal; Nutuk, C-II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1982
- Atatürk’ ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1991
- Aybars, Ergun; Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-I, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 1984

⁶³Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁶⁴Yeni Adana, 4 Kanun-ı Sâni 1337, s.2

⁶⁵Yeni Adana, 25 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

⁶⁶Yeni Adana, 15 Kanun-ı Sâni 1337, s.1

- Bayur, Yusuf Hikmet; Türkiye Devleti'nin Dış Siyaseti, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1973
- Çağın Tanığı Yeni Adana, Yeni Adana Gazetesi Yayını, Adana 1996
- İslam, İbrahim; Milli Mücadele'de Yeni Adana Gazetesi(Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Erzurum 1995
- Öztoprak, İzzet; Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989
- Sarıhan Zeki; Kurtuluş Savaşı Günlüğü-III, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1995
- Tansel, Selahattin; Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, C-IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991
- Türk İstiklal Harbi, C-II/3, Genelkurmay Başkanlığı Yayını, (Rahmi Apak), Ankara 1965
- Yalçın, Durmuş ve diğerleri; Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-I, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2000
- Yeni Adana, 24 Teşrin-i Sâni 1336
- Yeni Adana, 4 Kanun-ı Evvel 1336
- Yeni Adana, 1 Kanun-ı Sâni 1337
- Yeni Adana, 4 Kanun-ı Sâni 1337
- Yeni Adana, 15 Kanun-ı Sâni 1337
- Yeni Adana, 19 Kanun-ı Sâni 1337
- Yeni Adana, 22 Kanun-ı Sâni 1337
- Yeni Adana, 25 Kanun-ı Sâni 1337
- Yeni Adana, 29 Kanun-ı Sâni 1337
- Yeni Adana, 1 Şubat 1337